

Галина Чекаловська

здобувач кафедри економічної теорії

Тернопільського національного економічного університету

ДО ПИТАННЯ ПОКРАЩЕННЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі однією з болючих проблем вищої освіти є недостатність фінансування вищих навчальних закладів, без чого неможливе їх функціонування та забезпечення високої якості надання освітніх послуг.

Визначальний вплив на розвиток вищої освіти має рівень фінансового забезпечення галузі. Слід зазначити, що основними методами фінансового забезпечення системи вищої освіти України є бюджетне фінансування, кредитування та самофінансування.

Бюджетне фінансування являє собою процес надання грошових коштів на безповоротній та безоплатній основі із бюджетів різних рівнів для здійснення відповідної статутної діяльності закладів вищої освіти. Слід зазначити, що дану форму також визначають як державне чи кошторисне фінансування.

При цьому участь держави можлива як бюджетне кредитування громадян (прямі форми) і як державна підтримка банківських кредитів (непрямі форми). Серед прямих форм участі держави в економічній літературі називають[1]:

- бюджетні субсидії на відшкодування частини витрат позичальника на сплату відсотків за банківськими освітніми кредитами;
- державні гарантії по освітніх кредитах, що підвищить бажання банків кредитувати такі програми;
- бюджетні субвенції на відшкодування банкам різниці в процентних ставках по освітніх кредитах;

- бюджетні субсидії на відшкодування витрат позичальника зі страхування майна, яке є заставою кредиту, а також із особистого страхування;
- звільнення від оподаткування сум бюджетних субсидій, отриманих громадянином на відшкодування витрат по освітньому кредитуванню;
- податкове вирахування сум, спрямованих громадянином на оплату навчання і погашення відсотків за користування освітнім кредитом.

Як непрямі форми розглядаються:

- бюджетне фінансування інформаційного забезпечення в галузі освітнього кредитування;
- регулювання рівня оподаткування доходів банків від операцій по освітньому кредитуванню.

Щодо самофінансування, то це вид діяльності суб'єктів господарювання при якому фінансове забезпечення розширеного відтворення здійснюється за рахунок власних коштів [2,с. 59-60.].

Для фінансування вищих навчальних закладів можуть залучатися додаткові джерела фінансування, не заборонені законодавством, зокрема: плата за надання освітніх послуг, надходження від науково-дослідної діяльності вищого навчального закладу, орендна плата тощо. Залучені кошти спрямовуються на здійснення статутної діяльності вищого навчального закладу у порядку і на умовах, визначених законодавством та його статутом [3].

Українські вчені вбачають удосконалення фінансового забезпечення ВНЗ у різних аспектах. Плахотнік Л.О. [4] вказує на те, що для поліпшення умов фінансування вищої освіти необхідно створити умови для зменшення міграційних процесів населення з вищою освітою, регулювання його доходів та посилення соціального захисту, а також залучення бізнес-структур до фінансування ВНЗ за допомогою системи податкових пільг, благодійництва, меценатства, спонсорства.

На думку Іщук Л. Килипенко Н.Є, Ковальчук Ю.Я. [5] удосконалювання бюджетного фінансування повинно доповнюватися розвитком децентралізованих позабюджетних джерел фінансування і впровадження елементів госпрозрахунку в практику фінансування вищої освіти з урахуванням її народногосподарської доцільності.

Бенедик Ю.Ю. [6] звертає увагу на тому, що з метою стабілізації галузі освіти необхідно вжити рішучих заходів щодо збільшення та диверсифікації фінансування вищої освіти в Україні, довести фінансування освіти до 10% від ВВП.

Боголіб Т.М. [2] наголошує на необхідності широкого залучення додаткових джерел фінансового забезпечення підготовки кадрів.

Проаналізувавши ідеї українських вчених, можна побачити, що вони зводяться на сучасному етапі ринкових змін у сфері вищої освіти до активного використання сучасних інструментів позабюджетного фінансування освітніх програм і розширення підприємницької діяльності ВНЗ, тобто до збільшення якомога швидкими темпами тієї частини бюджету ВНЗ, який називається спеціальним фондом. Він формується за рахунок надання послуг, оренди, виконання науково-прикладних розробок, ведення господарчих робіт, отримання плати за навчання тощо.

Отже, удосконалення фінансового забезпечення системи вищої освіти необхідно здійснювати за такими напрямками: поступове збільшення асигнувань з бюджетів усіх рівнів на функціонування системи освіти з метою досягнення у найближчі роки фінансування освіти на необхідному рівні; ефективне використання бюджетних коштів; залучення позабюджетних джерел фінансування освіти. Збільшення диференціації видів фінансового забезпечення вищої освіти зможе значно підвищити освітній рівень населення України.

Список використаних джерел

1. Кремень В. Г. Вища освіта в Україні / В. Г. Кремень, С. М. Ніколаєнко та ін. – К. : Знання, 2005. – 327 с
2. Боголіб Т.М. Фінансове забезпечення розвитку вищої освіти і науки в трансформаційний період: монографія / Т.М. Боголіб.- К, 2006.- 508 с.
3. Закон України «Про вищу освіту» № 2984-III, із змінами від 12 березня 2009 року / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.osvita.org.ua
4. Плахотнікова Л.О. Взаємодія процесів реформування системи вищої освіти та економіки України [Електронний ресурс] / Л.О.Плахотнікова. - Режим доступу: http://www.rusnauka.com/24_SVMN_2008/Economist/27097
5. Іщук Л.І. Фінансові аспекти реформування системи вищої освіти України [Електронний ресурс] / Л.І. Іщук, Н.Є.Килипенко, Ю.Я. Ковальчук.- Режим доступу: http://www.rusnauka.com/25_DN_2008/Economist/29178
6. Бенедик Ю.Ю. Стан і тенденції фінансування вищої освіти в Україні [Електронний ресурс] / Ю.Ю.Бенедик // Науковий блог НАУ «Острозька академія».- 2009.- Режим доступу: <http://naub.org.ua/>.